

INZICHT

HET SURINAAMS ECONOMISTENBLAD

Nummer 62 – Mei 2025

**De dunne scheidslijn tussen economie en bestuur:
“een verweven en onlosmakelijke relatie”**

**Een wettelijk waardeloze munt en een nieuwe
fiscale rekeneenheid**

**Agrarische transitie in Suriname?
Is er een toekomst voor de agrarische sector?**

Heeft u opmerkingen of een artikel dat u wilt plaatsen in INZICHT?
 Stuur dan een mail naar de redactie: inzicht@ves.sr
[INZICHT valt onder verantwoordelijkheid van het bestuur van de VES](#)

I

N

H

O

U

D

Pagina

3

AGRARISCHE TRANSITIE IN SURINAME?

Is er toekomst voor de agrarische sector in Suriname?

8

Ó KENKI A SYSTEEM

Unieke kans eerste vrouwelijke President tevens arts om “woord bij daad” te voegen in de gezondheidszorg

11

EEN WETTELIJK WAARDELOZE MUNT EN EEN NIEUWE FISCALE REKENEENHEID

De noodzaak om een “fiscale munt” te introduceren

18

NAWOORD

De dunne scheidslijn tussen economie en bestuur: een verweven en onlosmakelijke relatie

Agrarische transitie in Suriname?

Agrarisch kapitalisme

De politieke economie kent al heel lang een thema dat bekend staat als agrarische transitie. De kern van het thema is dat er in de landbouw een agrarisch kapitalisme ontstaat, wat erop neerkomt dat er uit de gemeenschap van boeren een klasse van kapitalisten voortkomt. Deze ondernemers concurreren met elkaar, zijn daardoor gedwongen om hun prijzen te verlagen, wat het makkelijkst te doen is door nieuwe technologieën in te voeren. Dat leidt tot een verhoogde productie, een hogere arbeidsproductiviteit en schaalvoordelen, dus lagere kosten per eenheid product. Agrarische kapitalisten hebben per definitie loonarbeiders in dienst wier arbeid zij zich deels als winst toe-eigenen. Vandaar dat agrarisch kapitalisme wordt gedefinieerd als het bestaan van een klasse van kapitalisten die loonarbeiders in dienst heeft en door de concurrentie gedwongen haar productie innoveert.

Het belang van deze ontwikkeling is vooral gelegen in de binnenlandse financiering van een industrie. Uitgaande van een tweesectoren model – agrarische en industriële sector – levert de landbouw voedsel tegen lagere reële prijzen aan de industrie, ook wel urbane sector genoemd. Daardoor worden de loonkosten in de industriële sector lager of wordt een stijging ervan afgeremd. Door de innovatie in de landbouw komt er ook arbeid vrij voor de industrie. De landbouw in dit model fungeert tevens als een binnenlandse markt voor kapitaalgoederen. Via de belastingen krijgt de overheid meer inkomsten en ook een eventuele export draagt via deviezen bij aan de ontwikkelingspotentie van de economie. De landbouw is dus in dit perspectief leverancier van voedsel, arbeid, revenuen en deviezen. Met name lagere voedselprijzen en arbeidskosten zijn in deze optiek belangrijke incentieven om een industriële ontwikkeling te induceren of te stimuleren. Het komt erop neer dat de landbouw hulpbronnen aanlevert om een industriële ontwikkeling mogelijk te maken.

Een dergelijke ontwikkeling heeft plaatsgevonden in landen als India, China, Rusland, de VS en enkele Europese landen. Al deze landen vertonen twee kenmerken: ze zijn geografisch en demografisch groot en ze kunnen als een gesloten economie worden benaderd. Dat laatste betekent dat het buitenland geen (noemenswaardige) invloed kan uitoefenen op binnenlandse ontwikkelingen.

Deze assumptie van geslotenheid roept de vraag op hoe het dan staat met landen die economisch en demografisch klein zijn. Kleine economieën hebben een beperkte schaal en zijn open. De kleine schaal betekent ook dat bij een toename van de landbouwproductie de binnenlandse markt snel verzadigd is en dat het overschot in het buitenland moet worden afgezet. In 1972 was de omvang van de Surinaamse bevolking 380.000 groot en anno 2025 wordt die met de natte vinger geschat op 600.000 personen. Wat betreft de openheid, in periode 1965-1970 bedroeg de waarde van de Surinaamse import en export ca 92% van de GDP, terwijl het wereldgemiddelde 25% was.

Suriname als een plantageconomie

Die openheid is geen nieuwigheid. We kennen Suriname als een plantage-economie die was ingericht om te produceren voor de wereldmarkt. Zo rond de wisseling van de 18^e naar de 19^e eeuw begon het door verschillende oorzaken slechter te gaan, maar reeds kort voor de afschaffing van de slavernij telde het exportpakket balata en goud en na de eerste twee decennia van de twintigste eeuw domineerde de bauxiet. Het export karakter van de economie werd dus bestendig en hier speelde schaal geen rol en was de openheid (de export) juist een voordeel omdat de allocatie van haast alle productiemiddelen in dienst stond van het buitenland.

Ondertussen werden vanaf 1873 en 1890 respectievelijk Brits-Indische en Javaanse contractarbeiders ingevoerd. Het is een hardnekkig misverstand dat zij dienden om de vrijgekomen slaven te vervangen. Zij kwamen onder een stelsel van contractarbeid waarbij de lonen waren bevroren. Daardoor hadden de planters gedurende de contractperiode rust op het loonfront. De immigratie diende dus als loonpolitiek. Omdat steeds meer plantages sloten verlegde de overheid haar doelstelling naar het vergroten van de binnenlandse markt. Daartoe bood zij de immigranten de mogelijkheid om zich als boer te vestigen. Eerdere pogingen om de vrijgemaakte slaven te bewegen tot een bestaan als boer – met premies in het vooruitzicht van wel 500 gulden wanneer zij de grond naar tevredenheid hadden bebouwd – liepen op niets uit. Maar de kolonisatie van met name de Brits-Indische immigranten was een succes. Een kleine tweederde van de immigranten vestigde zich als boer in Suriname.

Toen tijdens de Eerste Wereldoorlog de invoer praktisch stil kwam te liggen nam de binnenlandse productie van voedsel een hoge vlucht. In de periode 1914-1919 verdubbelde de rijstproductie en het waren vooral de Brits-Indiërs die deze productie realiseerden. Sindsdien hebben zij een leidende positie in de rijstbouw weten te behouden. De omstandigheden waren echter niet bijzonder gunstig: de fysieke infrastructuur (met name de afwatering) liet veel te wensen over, de rijstvarieteiten waren oud (onder andere tot uiting komend in verkleuring en breuk van rijstkorrels), plagen van ratten en andere dieren tasten de productie aan, het transport kostte veel inspanning, de kennis van de rijsteelt schoot soms te kort en de investeringen waren onvoldoende. Weliswaar had de overheid rond de eeuwwisseling naar de twintigste eeuw boerenleenbanken opgezet (ook om de hoge rentes van woekeraars tegen te gaan) maar van die mogelijkheid werd weinig gebruik gemaakt.

De eerste stappen naar mechanisatie

In 1933 werd Johannes Kielstra benoemd tot gouverneur van Suriname.

Kielstra was hoogleraar koloniale staatshuishoudkunde (wat later ontwikkelingseconomie is gaan heten) aan de Universiteit van Utrecht en was tevens als hoogleraar verbonden aan de Landbouw Hogeschool Wageningen, de huidige Universiteit van Wageningen. Over zijn gouverneurschap is veel te zeggen maar ik beperk me tot agrarische kwesties die hij vooral in Indonesië had bestudeerd. Hij bevorderde het gebruik van trekdieren, de overdracht van kennis via proefvelden, het gebruik van nieuwe rijstvarieteiten en de verbetering van de infrastructuur. Dit waren de eerste stappen naar mechanisatie van de rijstbouw in Suriname. Vooral in het district Nickerie kwam een categorie rijstboeren op die grotere en vruchtbaardere stukken grond bezat, grotere gezinnen had, in goede gezondheid verkeerde, nieuwe rijstvarieteiten adopteerde, en als eerste moderne middelen als tractoren zou gebruiken (uitgebreider in mijn Miskend Verleden 2020).

Een agrarische transitie was echter nog ver te zoeken. Iets dat daarop leek ontstond na de Tweede Wereldoorlog met de oprichting van de Stichting Machinale Landbouw (SML) dat was opgezet als een rijstexportbedrijf voor de Europese markt, ondersteund door een research centrum dat was ondergebracht in het Prins Bernard Polder. De kennis voortgebracht door het research centrum diende ook ten goede te komen aan boeren in de omgeving, maar waarom die distributie beperkt was tot Nickerie is (mij) onduidelijk. Feit blijft dat Nickerie zich ontwikkelde tot de rijstschuur van Suriname: waar volgens de Wageningse econoom Sital (2002) Nickerie in 1960 49% van de rijstproductie leverde, was dat in 1980 toegenomen tot ca 92%.

Wel of geen transitie

Was er in Suriname wel of geen transitie? Ik loop de belangrijkste elementen af en baseer me deels op de gegevens in de onderstaande tabel.

Tabel 1: Economische indicatoren 1957-1980, in (mln) US\$, tenzij anders vermeld.

	1960	1965	1970	1975	1980
GDP	100	150	270	470	800
GNI per capita	542,4	666,9	835,7	1799,7	2479,8
Annual average inflation in %	2,6	2,3	1,8	7,5	13,2
Imports	52,5	88,0	109,5	266,4	506,6
Exports	46,8	59,0	142,1	279,8	518,8
Bauxite	35,5	46,9	123,5	213,7	426,7
Rice	1,4	2,3	2,8	18,8	42,5
Balance of capital account	3,5	5,6	12,8	180,5	74,4
Import coverage in months	3,7	3,5	4,1	3,9	3,9

Bron: Centrale Bank van Suriname, [statistical_compendium.pdf](#) (cbvs.sr)
 GDP cijfers (eerste rij) zijn verkregen van: Suriname GDP 1960-2024 | MacroTrends
 Note: vanaf 1965 omvat "bauxite" aluinaarde en aluminium.

- De innovatie in de Surinaamse landbouw heeft voornamelijk door Wageningen plaatsgevonden, niet door concurrerende agrarische ondernemers. Hier zien we iets waar steeds meer auteurs op wijzen, namelijk dat investeringen en innovatie in de landbouw voornamelijk door multinationale ondernemingen worden gerealiseerd.
- Lagere voedselprijzen. In alle kleine open economieën blijkt de bevolking een voorkeur te hebben voor buitenlandse consumptiegoederen, een verschijnsel waarop William Demas al in 1965 wees. Een eventuele neerwaartse druk op het loonpeil wordt zodoende tenietgedaan door de hogere importprijzen. In Suriname was dat betaalbaar, aangezien het nominaal per capita inkomen in de periode 1960-1980 meer dan verdrievoudigde.
- De landbouw heeft inderdaad arbeid ‘geleverd’ aan de stad, maar aangezien een industrialisatie is uitgebleven, is die bevolking in de overheidssector tewerkgesteld. Op die manier stabiliseert dit segment de binnenlandse koopkrachtige vraag, maar heeft zij verder geen economische functie.
- De binnenlandse markt is klein, een industrie die input levert aan de landbouw ontbreekt en haast alle multipliereffecten van uitgaven in en voor de landbouw verdwijnen via importen naar het buitenland.
- De bijdrage van de landbouw aan de deviezenreserve is gering. De waarde van de landbouwexport is nooit boven de 8% uitgekomen, hetgeen te begrijpen is door het overwicht van de bauxiet en later olie en goud in het exportpakket. Deviezen werden ook verkregen door de ontwikkelingshulp.

De landbouw in Suriname heeft weinig geboden

De landbouw in Suriname heeft dus in de na-oorlogse periode weinig geboden in termen van werkgelegenheid, inkomsten en deviezen en andere incentieven tot industrialisatie. Toch is in de jaren na de Tweede Wereldoorlog in heel het Caraïbisch gebied getracht te industrialiseren op basis van een aan de agrarische transitie verwante theorie.

Deze industrialisatie-theorie is betoogd door de Brits-Jamaicaanse Nobelprijswinnaar Arthur Lewis (1954) en die was gebaseerd op een ‘unlimited supply of labourers’ (de aanvoer uit de landbouw) die op subsistentie niveau leefde. Dit beleid is praktisch overal in het Caraïbisch gebied mislukt.

Nobelprijswinnaar Arthur Lewis

Lessen uit deze ervaring

Welke lessen zijn te trekken uit deze ervaring? Ik bespreek een drietal.

Les 1: Na 1990 zijn er in de rijstsector enkele hoog mechaniseerde rijstbedrijven ontstaan. Maar zij produceren voornamelijk voor de buitenlandse markt waardoor eventuele transitie-effecten zoals lagere voedselprijzen aan het buitenland toevallen. Ook de bestedingen lekken via de importen weg. Daardoor blijven multiplier effecten evenals andere stimuli tot binnenlandse ontwikkelingen uit.

Les 2: Ondanks de modernisering van de rijstsector zijn de voedselprijzen in Suriname gestegen. Dat is volgens mij ook in reële termen het geval, al moet dat nog preciezer worden uitgezocht. Maar ook de reële lonen zijn volgens mij gestegen. Wat wel conform de theorie heeft plaatsgevonden is de overheveling van arbeid van de agrarische sector naar de stad. Dat was niet het effect van een marktwerking (expansie van de werkgelegenheid, loonhoogte), maar door de mogelijkheid om door politieke partijen ‘geregeld’ te worden in de overheidssector.

Les 3: Investeringen door particulieren vereisen een redelijke winstmarge en niet alleen in de rijstbouw. Bedrijven in de landbouw helpen elkaar, ze zijn soms concurrenten en soms partners. Maar de vereiste winstmarge is haast onmogelijk te realiseren: de importcontent is vrij hoog waardoor de ruimte voor binnenlands toegevoegde waarde gering is, de productie vereist een hoge kapitaalintensiteit, en de werkgelegenheidseffecten zijn nauwelijks waarneembaar.

De Surinaamse landbouw biedt als sector weinig toekomst

Gelet op deze lessen is de conclusie hard: de Surinaamse landbouw biedt als sector weinig toekomst. Daarom geeft het te denken dat sommige ondernemers en economen menen dat de landbouw veel meer aandacht behoeft. In mijn optiek zou Suriname zich niet meer op oude sectoren moeten richten maar op nieuwe. We kunnen met de kleine en sterk stedelijk georiënteerde bevolking proberen een niche te worden in de Caraïbisch regio, bijvoorbeeld op het gebied van ICT, medische specialisaties, financiële dienstverlening, hoger onderwijs maar ook visserij en verwerking daarvan of specifieke landbouwproducten. Met een paar niches zijn we minder afhankelijk van de grondstoffenexport en krijgt de economie meer veerkracht. Dat klinkt simpel, maar de ontwikkeling van elke niche vereist een sector-transformatie en eigen randvoorwaarden. In alle gevallen zal het hoger onderwijs een substantiële upgradering moeten ondergaan om regionaal concurrerend te worden. De toekomst hou je niet tegen, maar je kan er misschien wat van maken.

Geschreven door: Ruben Gowricharn

Dit stuk is gebaseerd op een onlangs gepubliceerd artikel in *The Journal of Peasant Studies*, gratis te downloaden van [Agrarian transition in small open societies. The case of Caribbean economies](#)

Naschrift bij het artikel "Agrarisch transitie in Suriname?"

Enkele lezers lieten mij weten te twijfelen aan de conclusie dat de landbouw geen toekomst biedt, daarbij wijzend op enkele hightech bedrijven in de tuin- en landbouw. Dit argument berust op een misverstand. De economische toekomst van de landbouw is in het model afgelezen aan de uitstoot van arbeid, de leverantie van goedkope voedingsmiddelen, de bijdrage aan de overheidsinkomsten en de deviezenreserve. De bijdrage van de hightech bedrijven, vergelijkbaar met de hoog gemechaniseerde rijstbedrijven, is macro-economisch op deze punten gering te noemen. Zij vormen op z'n best een niche zoals ik die bepleitte, maar ze zullen vroeg of laat - gedwongen door de hoge productiviteit- hun surplus aan producten in het buitenland moeten afzetten. Ik bedoel geenszins te zeggen dat individuele ondernemingen niet succesvol kunnen zijn, maar transitie-effecten die de economische ontwikkeling aanzwengelen zijn niet te verwachten.

Prof. Dr. Ruben Gowricharn, geboren en getogen in Suriname, studeerde economie en sociologie. Hij bekleedde verschillende leerstoelen waarvan de laatste Indiase diasporastudies was aan de Vrije Universiteit. Gowricharn publiceerde internationaal over uiteenlopende onderwerpen in Nederland, Suriname, het Caraïbisch gebied en India. Ook was hij twintig jaar managing director van de Stichting de Promotiekamer, een organisatie die zich ten doel stelde om werkenden op te leiden tot de academische promotie. In die hoedanigheid heeft hij ruim tien jaar economen van de CBvS en enkele andere academici in Suriname begeleid. Z'n laatste boeken zijn *De Goudsmid. Marginalisering en Veerkracht van een Hindostaanse familie* (2021), *Ongezien Ongehoord. Hindostanen in de Nederlandse koloniale geschiedenis* (2023, samen met Jaswina Elahi), *The Girmitya Peasants in Suriname. Agrarian and Economic Changes in a Plural Society* (Springer Nature 2024) en *The Girmitya Diaspora: Origins, Evolution and Bonding of Communities* (Routledge 2025, binnenkort te verschijnen).

Hallo! Wij zijn AethiQs.

*Uw strategisch adviesbureau voor
actuariële, risk & compliance diensten*

*Als het te complex wordt, ga dan terug naar de kern.
Wat is je bestaansrecht? AethiQs werkt voor maat-
schappelijk relevante organisaties. Wij helpen
hen relevant te zijn en te blijven. Wij noemen dat
Relevantiewaarde. Samen bepalen we wat de basis is
voor de continuïteit én de geloofwaardigheid van hun
organisatie. Zodat ze vandaaruit kunnen beslissen,
besturen en bouwen aan een relevante toekomst.
We heten niet voor niets AethiQs. Het goede doen,
en dat goed doen.*

Kennismaken en kennis delen?

www.AethiQs.sr • Hallo@AethiQs.sr

AethiQs.

Remain Relevant!

“Ó KENKI A SYSTEEM”; Unieke kans voor de eerste vrouwelijke President tevens arts om “woord bij daad” te voegen in de gezondheidszorg?

Het zorgbeleid

Met het aantreden in juli 2025 van een nieuwe regering komt ook een urgente nationale opdracht: de modernisering van de gezondheidszorg. Niet alleen vanwege de evidente structurele tekortkomingen, maar ook omdat alle politieke partijen het belang van kwalitatieve, toegankelijke en betaalbare zorg tijdens de verkiezingscampagnes onomwonden hebben onderstreept. De Vereniging van Economisten in Suriname (VES) heeft zich sinds augustus 2024 intensief verdiept in het Surinaamse zorgsysteem, vanuit de overtuiging dat gezondheidszorg niet alleen een medisch, maar ook een essentieel economisch vraagstuk is. Economie draait om het maken van keuzes en het efficiënt toewijzen van schaarse middelen. Juist daarom is het zorgbeleid van cruciaal belang, aangezien de zorgkosten een steeds groter beslag leggen op de algemene financiële middelen van de staat. Bovendien hebben onevenwichtige voorgaande investeringen het zorgsysteem volledig ontwricht.

Analyse partijprogramma's NDP, NPS, ABOP, BEP, A20, PL

De VES heeft in samenwerking met het BINI (Burger Initiatief voor Participatie en Goed Bestuur), de partijprogramma's geëvalueerd. De VES heeft het specifiek gedaan met betrekking tot de financieel-economische paragrafen. Wat betreft de evaluatie van de gezondheidszorgparagrafen van de coalitiepartijen heeft de VES het gedaan ten behoeve van dit artikel en is ook gekeken naar de evaluatie van BINI.

De analyse richtte zich op inhoudelijke consistentie, beleidsmatige uitvoerbaarheid en economische onderbouwing. Onze conclusies zijn:

- Ontbreken van concrete beleidsmaatregelen en uitvoeringsstrategieën**
 Hoewel alle coalitiepartijen in algemene termen het belang van toegankelijke, kwalitatieve en kosteneffectieve zorg onderschrijven, worden deze uitgangspunten niet vertaald naar concrete beleidsmaatregelen. Uitspraken als *“gezondheidszorg is een mensenrecht”* en *“er moeten meer huisarts-spoedposten komen”* maken weinig indruk en zijn geen generieke oplossingen. Evenmin is het zinvol om te roepen dat *“de verpleging beter betaald moet worden om vertrek naar het buitenland tegen te gaan”*, terwijl het bestaande zorgsysteem niet veranderd wordt.
- Vasthouden aan een verouderd zorgmodel (primaire, secundaire, tertiaire zorg)**
 Alle partijen hanteren onverkort de klassieke driedeling van de zorgstructuur, ondanks brede internationale en nationale consensus dat deze indeling onvoldoende aansluit bij de actuele zorgbehoeften. Uitspraken als *“medicatie moet betaalbaar worden gemaakt”* en *“het tekort aan medicijnen moet worden opgelost”* zijn open deuren intrappen waar de Surinaamse patiënten niets aan hebben, omdat ze dat al aan den lijve ondervinden. Er wordt nagelaten om over te stappen op een geïntegreerde, patiëntgerichte aanpak via zorgpaden of zorgstraten, waarin diagnostiek, behandeling, preventie en nazorg in samenhang plaatsvinden. Dit gebrek aan conceptueel denken houdt innovatieve oplossingen tegen zoals de decentralisatie van zorg naar gespecialiseerde klinieken en huisartsen. Het heeft dus ook geen zin om alle zorg in het AZP concentreren, terwijl aantoonbaar de ruimtelijke en personele capaciteit ontbreekt.
- Preventie als geïsoleerd onderdeel, zonder integratie in de zorgcyclus**
 Preventie wordt door alle partijen genoemd als speerpunt, maar blijft functioneel losstaan van de rest van het zorgproces. Het wordt als *“verkiezing modewoord”* gebruikt, zonder een dieper begrip. Daarnaast is preventie geen *“wondermiddel”* tegen alle problemen. Het is gekoppeld aan specifieke ziektebeelden of risicogroepen en moet daarom aan speciale diagnostische en behandelstructuren aangesloten worden.
- Afwezigheid van kwantitatieve gegevens over verwachte zorgvraag**
 Geen enkel partijprogramma bevat ramingen van de te verwachten patiëntenstromen, ziekteprevalentie of zorgdruk. Er wordt evenmin gebruik gemaakt van bestaande epidemiologische data of bevolkingsprognoses. Partijen blijken geen enkel idee te hebben over de grootte van het probleem. Hierdoor ontbreekt een feitelijke basis voor capaciteitsplanning, prioritering en toewijzing van middelen.

- **Geen financiële onderbouwing of indicatie van budgettaire impact**
 Bij doorvragen blijkt dat geen van de partijen weet hoe de werkelijke kosten in de gezondheidszorg dient te worden berekend. Veelal worden individuele anekdotische ervaringen van artsen, ten onrechte, als “wetenschap” gepresenteerd. Algemene uitspraken als “er moet meer geld naar gezondheidszorg, omdat in andere landen dat ook zo is” zijn holle frasen, omdat de huidige besteding van de financiële middelen volledig scheef is. Zelfs ziekenhuizen als het AZP, 's Lands Hospital en vakverenigingen als de VMS en SRC kunnen geen betrouwbare getallen overleggen. Geen enkel programma bevat een raming van de kosten of een voorstel voor de financiering van de voorgestelde beleidsvoornemens. Terwijl de zorgkosten sneller stijgen dan het bruto binnenlands product, en een significant deel van de algemene middelen opsouperen, is het ontbreken van een financiële analyse een ernstige tekortkoming.
- **De traditionele geneeskunst** wordt als nieuw onderdeel door A20, BEP, ABOP in het het zorglandschap geïntroduceerd. Dit is een belangrijk punt, dat zeker moet worden geïmplementeerd. Rekenschap over de geleverde kwaliteit moet eenduidig geregeld worden, zodat de patiënten zich veilig voelen.

Aanbevelingen VES-10 stappenplan

Tegen de achtergrond van bovenstaande heeft de VES een analyse uitgevoerd en gepubliceerd in het vakblad INZICHT. Multidisciplinaire expertise, zowel nationaal als internationaal – vanuit economisch, bestuurlijk én medisch perspectief – heeft bijgedragen aan een 10-stappen plan, dat in vier categorieën kan worden verdeeld:

MODERNISERING GEZONDHEISZORG: 10 STAPPEN

Tekst bij figuur: VES Stappenplan

Zorginhoudelijke vernieuwing

1. Voer gespecialiseerde zorgstraten in voor de tien grootste ziektebeelden. Deze vervangen het bestaande gefragmenteerde model. Koppel preventie direct aan zorgstraten zodat deze maatwerk wordt, afgestemd op het ziektebeeld. Integreer diagnose, behandeling en nazorg binnen elk traject, inclusief lokale preventiecampagnes en gerichte voorlichting.

2. Stel medische uitkomsten centraal. Zorgverleners moeten jaarlijks hun de kwaliteit van de behandelingen en patiënttevredenheid rapporteren.

Structurele transparantie en kwaliteitsbeheer

3. Installeer beëdigde medische kwaliteitscontroleurs die data valideren.
4. Verplicht publicatie van financiële jaarverslagen voor alle zorgverleners, in ruil voor beloningen.
5. Implementeer Time-Driven Activity-Based Costing (TDABC) om de werkelijke zorgkosten per patiënt en behandeling inzichtelijk te maken.

Institutionele ontwikkeling en menselijk kapitaal

6. Verzelfstandig overheidsziekenhuizen (AZP, Wanica, 's Lands Hospitaal, MMC Nickerie) en geef hen mandaat om te specialiseren.
7. Schaf numerus fixus af voor medische- en verpleegkundige opleidingen en benut digitale leermiddelen voor schaalvergroting.
8. Geef medische PSA-kaarten aan buitenlandse BIG-geregistreerde medische specialisten.

Financiële duurzaamheid en prikkels

9. Stimuleer private investeringen via fiscale voordelen.
10. Hervorm de beloningsstructuur van zorgverleners op basis van meetbare geleverde prestaties.

Voor de eerste vrouwelijke president die tevens arts is vormt dit een uitgelezen moment om haar belofte – 'Ó kenki a systeem' – om te zetten in concreet beleid. Het 10-stappenplan biedt daarvoor een solide en evidence-based basis. Het wordt daarmee een lakmoesproef voor geloofwaardig en daadkrachtig regeringsleiderschap.

DE UNIEKE LEERERVARING

VOOR JOUW ORGANISATIE

DIRECT ONBEPERKT TOEGANG TOT RUIM 700+ DIVERSE ONLINE GECERTIFICEERDE CURSUSSEN.

1 leerplatform met trainingen rond leiderschap, management en teamwork, tot trainingen rond digitale vaardigheden, communicatie, verkoop, gezondheid en veel meer.

ONLINE CARIBBEAN SKILLS ACADEMY

Ontdek OCSA www.ocsanv.com
 of stuur een mail naar info@ocsanv.com
 voor een gratis demo account

INGEZONDEN

door: Stanley Esajas LLM

Een wettelijk waardeloze munt en een nieuwe fiscale rekeneenheid

De Surinaamse dollar: ruilmiddel en rekeneenheid

Historisch en conceptueel, benaderen wij geld tegen de achtergrond van de ruilhandel. De meest directe vorm van ruil of handel is om een goed tegen een ander uit te wisselen. Beschaafde samenlevingen hebben die praktijk reeds eeuwen vervangen door de handel tegen geld als ruilmiddel. Het volgt dan ook dat geld primair een ruilmiddel is. Het volgt ook dat alle goederen en objecten die primair voor die rol worden gebruikt als geld moeten worden bestempeld. De handel behoort ook vast te stellen hoeveel van het ene goed voor het andere wordt geruild; oftewel hoeveel geld voor de geleverde goederen en diensten wordt betaald.

Juristen beschouwen een “goed” alleen als geld als het op zijn minst een relatie heeft met een door de Staat gecreëerde en ondersteunde eenheid van waarde. Sommigen vinden dat het door de Staat moet worden uitgegeven.¹ Een monetair systeem heeft twee primaire functies: het faciliteren van de handel of ruil van goederen en diensten, en het verschaffen van een rekeneenheid. Die term “rekeneenheid” wordt ook aangeduid als “standard of value”.²

Waarde

Wat nu, is “waarde”? De term Engelse term “value” of Nederlandse term “waarde” wordt vaak verward met “prijs”. Waarde is volgens oude schrijvers de ratio waartegen een object tegen een ander object wordt geruild. Waarde heeft in wezen geen inherente kwaliteit. Het is relatief aan de omstandigheden en de waarnemer.

Als twee marktparticipanten, die elk een koe en een gram goud hebben, denken dat een koe 1 gram goud waard is dan zullen zij die koe niet verhandelen. Wanneer de handelaar met het goud een andere waarde ziet in de koe dan 1 gram goud zal een ruil plaatsvinden. Als Patrick twee olifanten heeft en Patricia 3 muilezels, dan is het mogelijk dat Patrick verwacht met 3 muilezels meer lasten te kunnen vervoeren dan met 1 olifant, terwijl Patricia verwacht met 1 olifant zwaardere lasten te kunnen vervoeren dan met 3 muilezels. Dat geeft de basis voor een ruil/handel. Patrick kan bereid zijn 1 olifant op te geven voor 3 muilezels. Als gevolg van die ruil zal een prijs worden vastgesteld. Waarde drukt de ratio van die ruil uit. Die prijs wordt een “waarde in het economisch verkeer” genoemd. Maar betekent het dat Patrick de waarde van een olifant schat op 3 muilezels? Niet persé. Voor zijn laatste olifant kan hij een veel hogere waarde eisen dan 3 muilezels. Aldus concludeert Helm:

“We see then, that “value” is a term used simply to indicate the fact that, at a given time and place, a certain commodity is exchangeable for some other commodity, or so much of it.”³

¹ Mr C Assers Handleiding tot de beoefening van het Nederlands Burgerlijk Recht, Volume 6 Verbintenissenrecht, deel V Betalingsverkeer (Asser/Rank 6-V) (nr18)

² Robert E Hall & John B Taylor, Macroeconomics, Theory, Performance, and Policy, 2nd ed., p 320

³ Elijah Helm, The Joint Standard (a Plain Exposition, of monetary principles and of the Monetary Controversy), Manchester, Macmillan and Co, 1894, p 3

Nevenfuncties en gebruiksmotieven van geld

In het algemeen herkent men naast de ruilmiddel-functie een rekeneenheid-functie van geld. Een andere term is “store of value”; dit wordt in het Nederlands ook aangeduid als spaarfunctie of oppotfunctie. De spaarfunctie wordt vaak opgevat als een afgeleide van de ruilmiddel-functie.⁴ Anderen omschrijven het als een *gebruiksmotief*.⁵ Maar het is uiteindelijk een ruilfunctie van het geld waarmee men hedendaagse arbeid kan omzetten en sparen in een toekomstig pensioen.

Mensen kunnen een geldeenheid in voorraad houden ter wille van transacties (inkopen, belastingverplichtingen, anonimiteit etc.), sparen (onder de kussen of op een termijndeposito), risicobeheersing en andere redenen. Soms houdt men contant geld aan omdat banken te hoge drempels en kosten opwerpen voor het aanhouden van een bankrekening.⁶ Soms zet men een bankrekening op om toegang te krijgen tot diensten van die bank (zoals een termijndeposito, of obligatie emissie waar die bank exclusief als agent voor optreedt). Dat zijn allemaal gebruiksmotieven.

Sommige schrijvers beschouwen de rekeneenheid als onderdeel van de ruilfunctie.⁷ Verwarring bestaat in de terminologie “measure of value” en de “standard of value”. Zie bijvoorbeeld Helm:

“I have shown that money provides a measure of value, but it would not be correct to say that money is a measure of value. It is probably this distinction which many people have unconsciously in mind when they erroneously say that gold, as the standard of value in this country, cannot alter in value because a sovereign must always be a sovereign ... But under any monetary system, money, regarded as the standard of value, may and does frequently alter in value, that is to say, in the ratio in which it exchanges for other things.”⁸

Von Mises beschouwde alle nadere functies als bijverschijnselen van de ruilfunctie van geld.⁹

“Because the market enables any commodity to be turned into money and money into any commodity, objective exchange value is expressed in terms of money. Thus money becomes a price-index ... Money has thus become an aid that the human mind is no longer able to dispense with in making economic calculations. If in this sense we wish to attribute to money the function of being a measure of prices, there is no reason why we should not do so. Nevertheless, it is better to avoid the use of a term which might so easily be misunderstood as this ... we do not usually describe the determination of latitude and longitude as a ‘function’ of the stars”

Als wij verkennen of en waarom men bij al deze motieven en functies de Surinaamse dollar als geldeenheid kiest, is het antwoord zorgwekkend.

Rekeneenheid

Geld heeft dus “direct of indirect” de functie van een rekeneenheid waarmee mensen goederen en diensten kunnen waarderen. Waarden en prijzen worden in fracties of meervouden van die rekeneenheid uitgedrukt. De ruilmiddelfunctie en rekeneenheid functie worden niet persé door dezelfde geldeenheid vervuld.

De Surinaamse dollar is de rekeneenheid van het geldstelsel in Suriname, aangeduid met het symbool “SRD”.¹⁰ De prijs van goederen en diensten die worden aangeboden in de Surinaamse geldeenheid moet worden aangeduid in SRD. De wet verplicht niet dat de prijs van goederen en diensten in de Surinaamse geldeenheid wordt aangeduid; partijen kunnen daarvan afwijken.¹¹ Wanneer partijen aldus afwijken (en prijzen bijvoorbeeld in buitenlandse valuta vaststellen) wordt de SRD niet als rekeneenheid gebruikt, zelfs als

⁴ Asser/Rank 6-V (nr 19); Ludwig von Mises, *The Theory of Money and Credit*, Ch. 1.3

⁵ Hall & Taylor, p338

⁶ Glenn Uiterloo, *Stop de uitbuiting en oplichting van ons volk door de banken*, [Starnieuws, 7 juni 2025](#)

⁷ Ludwig von Mises, *The Theory of Money and Credit*, Ch II.1; verwijzend naar de term “measure of value”/

⁸ *The Joint Standard*, p4

⁹ Ludwig von Mises, *The Theory of Money and Credit* (p. 19)

¹⁰ Artikel 2(1) Muntwet 1960 zoals laatst gewijzigd bij SB 2003 no. 90; Artikel 1(1), Wet vernoeming en herleiding guldens naar dollars, SB 2003 no 98

¹¹ Artikel 8-9, wet vernoeming en herleiding guldens naar dollars

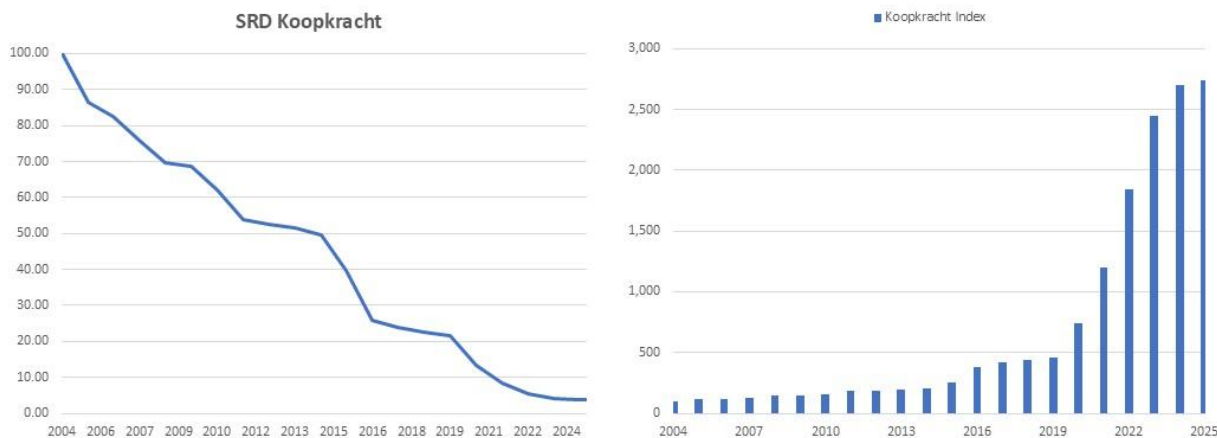
betaling in SRD geschiedt. Deze praktijk neemt toe in Suriname, in zowel wet als contract. Zelfs wanneer prijzen in SRD zijn aangeduid rekenen mensen vaak terug naar een US dollar of Euro prijs.

In de Verenigde Staten van Amerika werden vóór de burgeroorlog particuliere bankbiljetten gebruikt als betaalmiddel, maar de rekeneenheid was gestandaardiseerd op een fractie van een gram goud.¹² In de bi-metale periode vanaf de oprichting tot 1834 werd zowel de standaard van goud als zilver gebruikt. Wettelijke pogingen om zilver waardevoller te maken hebben ertoe geleid dat zilver verdween als monetair instrument.¹³ Tijdens de vorming van de Europese monetaire unie heeft ook de European Currency Unit (ECU) bestaan. Dit was een rekeneenheid die niet als geld circuleerde. De ECU is inmiddels vervangen door de Euro.

Belastingattributen en de waarde van geld

De verdeling van de belastingdruk in Suriname over belastingmiddelen en inkomensgroepen wordt in belangrijke mate bepaald door de inflatie. Dit is niet een geheel natuurlijk verschijnsel. Op verschillende plaatsen heeft de wetgever belastingtarieven gekoppeld aan een buitenlandse munt, omdat zij meende dat de Surinaamse munt niet waardevast is of zou zijn.¹⁴ Dat deed de wetgever reeds 6 maanden na de introductie van de SRD.¹⁵ De SRD heeft in de 20 jaren sindsdien meer dan 95% van haar oorspronkelijke koopkracht verloren.

Figuur 1: SRD Koopkracht sinds 2004¹⁶

De persistente en dramatische vernietiging van de interne waarde van de SRD creëert problemen voor wetgeving, belastingheffing en handel. Marktparticipanten rekenen prijzen om in een vertrouwde waarde. In Suriname is dat vaak een buitenlandse valuta. De SRD vervult de rekenfunctie en opotfunctie zeer slecht. Zowel de Staat als burgers vertrouwen niet op de SRD om waarden voor enige tijd vast te leggen in contracten en reglementen.

Bij het afronden van dit artikel verscheen een missive van de Regering in de pers, aangaande de huur van een pand in Nickerie voor het ministerie van Arbeid voor 12 maanden vanaf 1 augustus 2025. Die huursom werd vastgesteld USD 800 per maand, die betaald zal worden tegen de geldende dagkoers in SRD. Dus zelfs voor die 12 maanden acht de Regering de SRD niet geschikt als rekeneenheid.

Door de belasting op water en andere accijnsgoederen te stellen in een quantum tarief¹⁷ van het SRD equivalent van X US dollar per liter wordt dat tarief nu meerdere malen per maand gewijzigd. De wetgever wil de SRD in deze belastingen niet als rekeneenheid wil gebruiken. De wetgever zegt letterlijk dat de SRD niet waardevast is¹⁸:

¹² Hall & Taylor, p 320

¹³ The Joint Standard, Ch. XVII

¹⁴ SB 2004 no 80, SB 2005 no 40, SB 2006 no 27 en SB 2006 no 79.

¹⁵ Wet van 2 juni 2004, SB 2004 no 80, pagina 8

¹⁶ Bron: "Belastingdruk en Inflatie in de Surinaamse Politieke Economie", Stanley A Esajas, VES Inzicht nr 61

¹⁷ Een tarief per meeteenheid (stuk, volume, gewicht etc.) van een goed

¹⁸ SB 2005 no 40, MvT onderdeel D

“om er voor te zorgen dat de accijnsbedragen niet periodiek bij wet moeten worden aangepast aan de inflatie is er voor gekozen om de hoogte van de accijns afhankelijk te maken van de douanekoers van de US dollar” (SB 2004 no 80, MvT onderdeel B).

“De hoogte van het tarief is waardevast gemaakt door deze te koppelen aan de Amerikaanse dollar. Echter wordt de accijns in Surinaamse dollar berekend.”

Het tarief van de motorbrandstofaccijns wordt maandelijks door de minister vastgesteld; een praktijk met een heel andere set van constitutionele problemen en uitvoeringsverwarring. Dit heeft zelfs geleid tot de verdwijning van een substantieel bedrag van de maandelijkse heffing uit de staatskas.¹⁹

Het gebruik van buitenlandse valuta in klapperwaarden van onroerend goed en verschillende leges geeft ook aan dat de Staat geen rekeneenheid-functie of spaarmotief toeschrijft aan de SRD.

Belastingplicht en de soevereine munt

Het lijkt mij wel dat belastingsschulden in SRD moeten worden vastgesteld als de munt enige relevantie wil behouden als betaalmiddel. Indien alle belastingsschulden in USD zouden worden vastgesteld en de girale en chartale circulatie van die munt adequaat was, zou de vraag naar de SRD praktisch verdwijnen. Het is de vraag of de munteenheid wel kan bestaan zonder een belastingsschuld. In ieder geval heeft de wetgever de belastingsschuld voor de “dollar quantum accijnstarieven” niet vastgelegd in Amerikaanse dollars, maar in “het SRD equivalent van X US dollars tegen de douanekoers”.

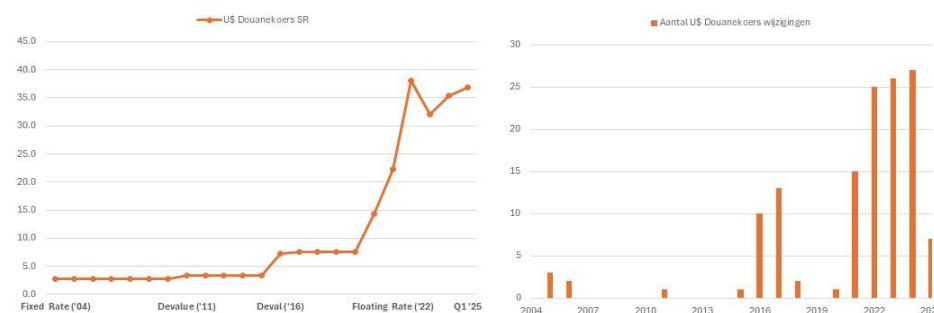
Deze delegatie techniek is zowel halfslachtig als ongrondwettelijk. Het is halfslachtig om alleen inflatiemaatregelen te treffen in specifieke accijnzen in plaats van alle belastingwetten. Zo is bijvoorbeeld de accijns op water en frisdrank aan de dollar gekoppeld, maar de accijns op casino speeltafels niet. Ofschoon de koppeling van bepaalde accijnzen aan de Amerikaanse dollar stamt uit 2004, is het effect van deze wettelijke regeling pas zichtbaar na 2011, en nadrukkelijk na 2021. Dit komt doordat de douanekoers niet veel wijzigde gedurende het destijds geldende valuta regime. Intussen zijn andere accijnzen, zoals op casino’s niet gekoppeld aan de dollar. Dit verschuift steeds meer belastingdruk van casino’s naar andere goederen en diensten.

Tabel 1: Drinkwater en casino speeltafel accijns

Accijns per	Dec 2006	Dec 2010	Dec 2015	Dec 2020	Mar 2025	ΣVerhoging
Liter water	SRD 0.19	SRD 0.19	SRD 0.27	SRD 1.00	SRD 2.51	1188%
Casino speeltafel	SRD 3,000	SRD 3,000	SRD 6,000	SRD 6,000	SRD 12,000	300%

De koppeling van accijnstarieven aan de Amerikaanse dollar verhoogt productiekosten voor Surinaamse producenten van accijnsgoederen. Dit verhoogt hun blootstelling aan de Amerikaanse dollar en verstoort hun concurrentie tegenover import producten, die vaak ook genieten van import vrijstellingen.

Figuur 2: Douanekoers mutaties 2004-2025

¹⁹ Stanley A Esajas, Belastingdruk en Inflatie in de Surinaamse Politieke Economie, VES Inzicht nr 61, pagina 9 e.v.

Na introductie van de vrije wisselkoers (2022) zijn de douanekoers en accijnstarieven vaker ingrijpend gewijzigd. De douanekoers was vrij stabiel tot 2011. In de volgende 10 jaren waren er ingrijpende, maar geen frequente, wijzigingen. Vanaf 2022 zijn er tenminste 25 wijzigingen per jaar van deze gedelegeerde accijnstarieven via deze koersen (zie Figuur 2 hierboven).

Het is nog kwalijker dat Surinaamse producenten van accijnsgoederen hierdoor een hogere kostprijs krijgen. Zij worden blootgesteld aan meer dollar risico dan natuurlijk is voor hun bedrijfsproces. Dat verstoort hun concurrentiepositie tegenover geïmporteerde goederen. die geïmporteerde goederen genieten vaak ook nog van belastingvrijstellingen en ontwijkingen die niet beschikbaar zijn voor Surinaamse producenten. In het jaar 2023 is bijvoorbeeld zichtbaar dat de belastingopbrengst op gedistilleerd alcohol in nominale Surinaamse dollars is gedaald. Hiermee bevoordelen wij de import en bemoeilijken wij de nationale productie.

Stabiliteit van wetten en contracten

De stabiliteit van andere wetten, bestuursregels en contracten komt ook in gedrang door de falende rekeneenheid en spaarfunctie van de Surinaamse munt. Het wetboek van koophandel is voor het laatst gewijzigd in 2024 in verband met de invoering van het nieuw burgerlijk wetboek. In de geïntegreerde tekst met alle wijzigingen sinds SB 2003 no 93²⁰ zijn er verschillende bepalingen die nog in de oude munt, de gulden (Sf), genoteerd zijn.

Bij de introductie van de SRD werd bepaald dat Surinaamse guldens worden herleid naar 1 duizendste dollar, maar bedragen tot en met 1 gulden worden herleid naar 1 SRD.²¹ Bijgevolg is ieder bedrag onder duizend gulden minder dan 1 gulden waard. Zelfs na de invoering van het nieuw BW zien wij bedragen in het Wetboek van Koophandel onder duizend gulden.²² Hier zijn enkele voorbeelden:

Tabel 2: Guldensbedragen in WvK anno 2025

Artikel	Sf	USD 1975	SRD	Waarde
483	3.00	1.67	0.00	USD 0.00
584	600.00	333.33	0.60	USD 0.02
809	300.00	166.67	0.30	USD 0.01

Tabel 2 vertoont grillige verschuivingen van waarden binnen één wet. Bij vergelijking van waarden tussen verschillende wetten en regels zijn de verschuivingen nog grilliger.

Constitutionele dwalingen en verborgen waarden

De delegatie van belastingtarieven naar de minister of CBvS is ook ongrondwettelijk. Het gaat niet om het vaststellen van de douanekoers, naar een belastingtarief. De douanekoers moet de marktcoers reflecteren om prijzen aan de grens te waarderen. Dat mag dus net als marktprijzen frequent wijzigen.²³ Maar een belastingtarief kan niet iedere twee weken wijzigen, zonder afkondiging²⁴, en de minister of Centrale Bank kunnen geen belastingtarieven (de facto) vaststellen²⁵. Dat alles is strijdig met de grondwet. De grondwet eist dat belastingtarieven en vrijstellingen door de wetgever geregeld worden. Met andere woorden, belastingtarieven en drempels kan je alleen verhogen of verlagen als DNA leden daarvoor stemmen.

Deze schending van de constitutie in verschillende belastingwetten is de verantwoordelijkheid van meerdere regeringen en DNA-zittingen. Het gaat hier niet om wezenlijke analytische verschillen over de constitutionaliteit van deze regelingen. De beleidsmakers weigeren simpelweg in de constitutionele analyse te treden. Zie bijvoorbeeld de vragen en antwoorden rondom de gouvernement

²⁰ SB 2006 no 17, SB 2016 no. 103 en SB 2024 no 168

²¹ Artikel 4 en 5 Wet vernoeming en Herleiding van Guldensbedragen tot Dollarbedragen, SB 2003 no. 89

²² Wetboek van Koophandel (G.B. 1936 no. 115), gelijk zij luidt na de laatste wijzigingen bij S.B. 2024 no. 168

²³ Zie "Een beschouwing van douanekoersen in Suriname", Stanley A Esajas, VES Inzicht nr 56, November 2024.

²⁴ Art 80(1) Gw; art 4 Wet Elektronische Uitgifte Staats- en Advertentieblad, SB 2015 no 132

²⁵ Art 155(1) Gw

take tijdens de behandeling van de suppletoire begroting 2024 in de Nationale Assemblée. In dat geval weigert de minister in te gaan op vragen over de wettelijke basis van die heffing terwijl hij persoonlijk maandelijks de tarieven verhoogt.

De notie dat de (splinternieuwe) SRD niet waardevast zou zijn was begrijpelijk in 2004, gelet op de inflatie van de jaren negentig van de voorgaande eeuw. Het is achteraf ook zo gebleken. Maar ook in dat geval is er geen constitutionele analyse toegepast op de regelgeving. Men heeft simpelweg verwezen naar een douanekoers die de CBvS vaststelt, zonder zelfs een wettelijke plicht voor de CBvS om de douanekoers vast te stellen. Hier is weinig analytisch werk aan de dag gelegd.

Wat wel blijkt is een verschil in de waarden die met de belastingmaatregelen worden nagestreefd. De president en de minister van Financiën hebben in de regeerperiode 2020-2025 meerdere malen verkondigd dat degressieve heffingen eerlijker zijn.²⁶ Ja, ze zijn eerlijker voor de rijkere mensen. Beleidsmakers zeggen dat zij liever belasting heffen op motorbrandstof dan vermogen omdat mensen die lange afstanden rijden naar het binnenland meer moeten betalen. De president noemt nog mensen met 3-4 auto's. Die zijn wettelijk aan motorrijtuigenbelasting en vermogensbelasting onderworpen. Maar dezelfde beleidsmakers zeggen dat die wetten oneerlijk of onuitvoerbaar zijn en voeren ze simpelweg niet uit. Zij kiezen ervoor een zwaardere last te leggen op de ezel dan de olifant, terwijl de olifant meer draagkracht heeft dan de ezel.

Deze vragen over verdeling van de belastingdruk zijn belangrijk in de politieke economie en de democratie. Zij zijn een seminaal aspect van "volksvertegenwoordiging" en om die reden opgenomen in Artikel 155 Gw als een taak van de wetgever.²⁷ Die discussie wordt verborgen door inflatie, inflatiecorrecties, en gebrekkige volksvertegenwoordiging. Als volksvertegenwoordigers niet bepalen welke lasten het volk moet dragen en hoe die druk verdeeld wordt dan is hun rol uitgehold.

Een nieuwe rekeneenheid

Er zijn verschillende problemen aangehaald in het bovenstaande. Het zijn allemaal gevolgen van het onvermogen van de SRD om waarde vast te houden en te functioneren als rekeneenheid en opotmiddel.

De kern van het constitutioneel en fiscaalrechtelijk probleem is dat een aantal belastingtarieven niet meer voldoen aan de eisen van artikel 155 Gw, namelijk dat de "wet de tarieven ... regelt".

De wetgever heeft te kennen gegeven dat, afgezien bij de casinobelasting, de SRD niet waardevast genoeg is om quantum tarieven (gelbedragen per stuk, liter etc.) in vast te leggen. De wetgever heeft daarom het vaststellen van de tarieven gedelegeerd naar de CBvS of aan de minister. Deze delegatie is in strijd met de vereisten van de grondwet.

Om dit probleem op te lossen en de bedreiging naar de staatsfinanciën op te heffen is het nodig om een "fiscale munt" te introduceren (Sfm).²⁸ De fiscale munt is een rekeneenheid waarin belastingtarieven en attributen worden vastgesteld. De fiscale munt heeft een rekenfunctie, maar heeft geen andere functies van geld. Het is geen betaalmiddel en circuleert niet in de economie. Het is in wezen een indexeringsinstrument voor wetgeving en bestuursregels. De waarde (koers) van die rekeneenheid wordt jaarlijks vastgesteld door de wetgever. De introductie van de fiscale munt houdt twee stappen in:

1. een wet waarin de fiscale munt als rekeneenheid wordt geïntroduceerd die beschikbaar is voor het gebruik in wetten en bestuursregels. De fiscale munt heeft een waarde van 1 Sfm die wordt geïntroduceerd tegen een koers van 1 SRD.
2. een jaarlijkse aanpassing van de koers van de Sfm bij wet.

²⁶ Zie interview President Santhoki, [Apintie Televisie To the Point 9 October 2023](#), antwoorden minister van Financiën bij behandeling van suppletoire begroting 2024 (november 2024) en bij de parlementaire behandeling van de Wijzigingswet Fiscaal Identificatienummers ([juni 2024](#)).

²⁷ Stanley A Esajas, Enige gedachten over legitimiteit van belastingheffing in de Republiek Suriname, SJB 2023-2; De Last van de Republiek, [De West 27 juli 2023](#)

²⁸ Belastingdruk en Inflatie in de Surinaamse Politieke Economie", Stanley A Esajas, VES Inzicht nr 61

Het gebruik van de fiscale munt behelst wijziging van heffingswetten, te beginnen met de quantum dollar tarieven in de accijnswetten. De illegale gouvernement take op brandstof moet ook gecodificeerd worden, en die nieuwe motorbrandstofaccijns zal in de fiscale munt gesteld moeten worden. Hiermee zijn de urgente constitutioneel problemen aangepakt.

Verder gebruik van de fiscale munt voor een evenwichtige verdeling en beheer van de belastingdruk vereist wijzigingen van belastingdrempels en schijven in veel andere wetten.

De jaarlijkse aanpassing van de koers van de Sfm heeft dan het effect van de jaarlijkse aanpassing van de belastingtarieven en drempels etc. De aanpassing kan gebaseerd zijn op de inflatie en andere omstandigheden. Maar die aanpassing blijft het prerogatief van de wetgever.

Hiermee is de noodzaak van de fiscale munt voor herstel van de constitutionele orde in de belastingheffing aangegeven. Zoals hierboven echter aangegeven zijn er veel andere plaatsen waar zo een munt een rol kan spelen, in wetten en bestuursregels buiten het belastingrecht, maar ook in commerciële verhoudingen en overheidsvergoedingen.

Stanley Esajas is een Fiscalist met een doctoraal Fiscaal Recht van de Universiteit van Amsterdam en een Postgraduate Diploma English Law, van de College of Law in London. Hij heeft 30 jaren ervaring als belastingconsultant en Directeur gespecialiseerd in Transfer Pricing & Cross Border Taxation. Stanley Esajas is lid van de VES.

IFRS • Corporate Finance • Compliance with AML/CFT
Forensic Services • Financial Statements • Quick Scans

info@rcfa.com +597-490686 www.rcfa.com

.....Nawoord van de redactie.....

De dunne scheidslijn tussen economie en bestuur: een verweven en onlosmakelijke relatie

De grens tussen economie en bestuur is vaak vaag en moeilijk scherp te trekken, omdat beide domeinen voortdurend op elkaar inwerken. Economische keuzes zijn zelden puur economisch, maar hebben bijna altijd een bestuurlijke of politieke kant en bestuurlijke beslissingen hebben vrijwel altijd economische gevolgen.

Het financieel-economisch beleid dat wordt uitgezet door een regering is gebaseerd op de ideologische gedachten van de regering of de partijen waaruit de regering bestaat. De wijze hoe de economie wordt aangestuurd, de instituties die worden versterkt en de budgetten die worden beschikbaar gesteld zijn een uitvloeisel van het beleid dat wordt vastgesteld en de keuzen die er worden gemaakt binnen het openbaar bestuur door beleidsmakers, bestuurders en politici.

Zoals bovenstaand beschreven zijn de economie en het bestuur van een land onlosmakelijk met elkaar verbonden. Ze beïnvloeden elkaar voortdurend en versterken of verzwakken elkaars werking.

Rol van het bestuur in de economie

Het bestuur (de overheid) bepaalt in grote mate de spelregels waarbinnen de economie functioneert. Via wetgeving, belastingen, subsidies, sociale voorzieningen, investeringen en buitenlandse betrekkingen beïnvloedt de overheid o.a:

- a. Hoogte en typen belastingen: de belastingen zijn een economisch instrument om inkomsten te genereren, en worden ze bepaald door politiek-bestuurlijke keuzes binnen het openbaar bestuur over herverdeling van welvaart, sociale gelijkheid en prioriteiten in de samenleving.
- b. Economische groei: bijvoorbeeld door investeringen in productiesectoren, onderwijs of technologie.
- c. Arbeidsmarkt: bijvoorbeeld via minimumloon, sociale voorzieningen, arbeidsimmigratie.
- d. Bedrijfsleven: bijvoorbeeld door investeringsbevordering, regelgeving en belastingklimaat.
- e. Internationale handel: bijvoorbeeld import- en exportbeleid.
- f. Marktwerking: bijvoorbeeld door toezicht op concurrentie en mededinging.

Invloed van de economie op het bestuur

Omgekeerd bepaalt de toestand van de economie de speelruimte van het bestuur:

- a. Belastinginkomsten nemen toe of af met de economische groei, Een overheid met voldoende financiële middelen kan in voldoende mate richting geven aan de inrichting van de economie, kan burgers en groepen tegemoet komen.
- b. In tijden van economische crisis moet de overheid vaak ingrijpen met bezuinigingsmaatregelen, afbouw subsidies, steunmaatregelen. Dit maakt de mensen in het bestuur impopulair en neemt het vertrouwen in het bestuur af.
- c. Een sterke of zwakke economie beïnvloedt de politieke stabiliteit: een zwakke economie kan leiden tot politieke instabiliteit met uitdagingen aan bijvoorbeeld werkloosheid, stijging wisselkoers, waardevermindering van de eigen munt, inflatie die kunnen leiden tot sociale onrust of politieke veranderingen.
- d. Het economische belang van sectoren of bedrijven kan druk uitoefenen op beleidskeuzes: bijvoorbeeld dat belangengroepen lobbyen en pressie uitoefenen op het bestuur.

Verwevenheid en de dunne scheidslijn tussen economie en bestuur in de praktijk

In de praktijk is het bijna onmogelijk om economische besluiten los te zien van bestuurlijke keuzes. Er is een dunne scheidslijn tussen bestuur en economie. Hier enkele voorbeelden van beleid waar economie en bestuur samenkomen:

- a. Begrotingsbeleid, met name de overheidsuitgaven (hoeveel de overheid uitgeeft en waarvoor) en de overheidsinvesteringen bijvoorbeeld in infrastructuur. Deze stimuleren de economie, maar weerspiegelen de politiek-bestuurlijke prioriteiten (bijvoorbeeld: in welke districten en woonwijken worden de straten geasfalteerd en kanalen opgeschoond).
- b. Investeringsbeleid: stimuleren van bepaalde sectoren.
- c. Sociaal beleid: herverdeling van inkomen naar de kwetsbare groepen / personen.
- d. Duurzaamheidsbeleid: bevordering van groene energie of beperking van vervuiling.
- e. Tijdens de COVID-19-pandemie was de verwevenheid duidelijk zichtbaar: de overheid moest de volksgezondheid beschermen (bestuurlijke taak) maar dit leidde tot ingrijpende economische gevolgen (sluiting van winkels, bedrijven, lockdowns en het verstrekken van ondersteuningpakketten aan de burgers en bedrijven).

Beoordelen financieel-economisch beleid

Bij het beoordelen van de maatregelen op financieel-economisch vlak ontcom je niet om het bestuurlijk (lees politiek) besluit te analyseren. Bij het analyseren van de financieel-economische impact van beleidsmaatregelen dient in de analyse meegenomen te worden het besluit dat op bestuurlijk niveau is genomen door politici. Een onjuist genomen besluit zal niet het economisch effect teweeg brengen die men nastreeft. De oplossing hiervoor is het politiek-bestuurlijk besluit te corrigeren.

Het bestuur bepaalt de voorwaarden en richting van de economie, terwijl de economische situatie de ruimte en effectiviteit van het bestuur beïnvloedt. Beiden zijn dus nauw verweven en kunnen niet los van elkaar worden begrepen of beoordeeld.

De rol van economen

Economen die het financieel-economische beleid van de overheid beoordelen en analyseren ontkomen er niet onderuit om de politiek-bestuurlijke besluiten in ogenschouw te nemen, deze te analyseren en waar nodig ondersteunen of correcties voor te stellen.

Suriname is een kleinschalige economie met sterke afhankelijkheid van natuurlijke hulpbronnen en specifieke sociaal-economische uitdagingen is de verwevenheid van economie en bestuur misschien wel zichtbaarder dan elders. Bestuurlijke keuzes hebben directe en vaak ingrijpende gevolgen voor de economie, terwijl de stand van de economie de speelruimte van de overheid beperkt of vergroot.

Economisch beleid wordt sterk bepaald door politieke besluiten. Neem als voorbeeld de huidige stijgende wisselkoers van de SRD ten opzichte van de USD met als direct gevolg de prijsstijgingen van basisgoederen: deze zijn deels het gevolg van beslissingen genomen door het bestuur van het land, namelijk de stijgende overheidsuitgaven, verhogen van uitkeringen en salarissen en het uitbetalen van contracten. De financieel-economische analyse en verloop van de wisselkoers, afname van de koopkracht en toename van de armoede, maakt dat de econoom er niet onderuit komt om de populistische beleidskeuzen van de Regering te bespreken en te verwerpen de verhoging van de overheidsuitgaven met negatieve gevolgen voor de burgers.

Een ander voorbeeld is het standpunt van de politieke partijen die deel zijn van het samenwerkingsverband van 6 politieke partijen die waarschijnlijk de coalitie zullen uitmaken als gevolg van de uitslag van de verkiezingen van 25 mei j.l. met betrekking tot een samenwerking met het IMF. De samenwerking met het IMF zal een politiek-bestuurlijk besluit zijn gebaseerd op de ideologische uitgangspunten van de partijen en zal gevolgen hebben voor het begrotingsbeleid, wisselkoersmaatregelen, afbouw subsidies, leningenbeleid, sanering van het overheidsapparaat en sociale programma's. Maar ook versterken van instituten en goed bestuur. Allemaal zaken die burgers direct raken.

Een ander voorbeeld is de landbouwsector, waar investeringen, subsidies, technische ondersteuning, importbeperkingen en exportbevordering door de overheid de hele waardeketen van boeren, opkopers, verwerkers, importeurs en exporteurs en overige waardeketen actoren beïnvloeden. Beleidskeuzes rond infrastructuur (zoals natte en droge) of toegang tot financiering via (staats)banken bepalen mede de productie, productiviteit, concurrentiekracht, werkgelegenheid, import, export en deviezeninkomsten van de agrarische sector.

Economische situatie leidt tot burgerlijk ongehoorzaamheid: de ogen van de econoom

De economische situatie beïnvloedt het bestuur. Tegelijkertijd beperkt de staat van de economie de bestuurlijke slagkracht. Door de hoge staatsschuld en beperkte deviezenvoorraad moet de Surinaamse overheid bij vrijwel elke beleidsbeslissing rekening houden met financiële beperkingen. Overheidsinvesteringen blijven achter doordat er simpelweg te weinig geld beschikbaar is, wat de uitvoering van beleid vertraagt of belemmert.

Sociale onrust (bijvoorbeeld door hoge inflatie of werkloosheid) zet op haar beurt druk op het bestuur om kortetermijnoplossingen te bieden, zelfs als deze economisch op de lange termijn niet houdbaar zijn. Zo ontstaat een vicieuze cirkel waarin bestuurlijke en economische belangen voortdurend tegen elkaar worden afgewogen.

Indien u de protesten van 17 februari 2023 analyseert waarbij er rellen uitbraken in de binnenstad van Paramaribo waarbij protesterende burgers plunderingen hebben gepleegd en ondernemers zware schade hebben toegebracht kan gesteld worden dat o.a. de economische situatie mensen mede hebben gedreven tot protesten, maar dat er dieperliggende oorzaken zijn waarom men overgegaan is tot plunderingen en vernielingen aan eigendommen van derden.

Een econoom die een beschouwing moet geven over de acties van 17 Februari 2023 zal zich niet beperken tot de schade (in cijfers) die ondernemers hebben opgelopen als gevolg van de plunderingen, maar ook meenemen de macro-economische situatie van het land en de situatie van de gezinshuishoudens van de protesterenden. Verder ook het falen van de veiligheidsdiensten door tekort aan middelen vanwege beperkte budget. Dit is het gevolg van prioriteiten van de Regering door de veiligheidsdiensten niet adequaat te voorzien van de broodnodige middelen. Dus de financieel-economische analyse is breed, maar wel noodzakelijk.

Bestrijding van corruptie

Corruptie en opzettelijke benadeling van de samenleving door beleidmakers in het openbaar bestuur komt veelvuldig voor als we de mediaberichten bekijken. Helaas zien we bijna geen correctie van hogerhand en wordt vaak geen onderzoek verricht en als er wordt gestart met een onderzoek belandt het na een tijdje in de doofpot of stuit het onderzoek op een blinde muur. Het roepen van corruptie wil nog niet zeggen dat er daadwerkelijk strafbare handelingen zijn gepleegd. Onderzoek dient uit te wijzen of er strafbare feiten zijn gepleegd en uiteindelijk zal een rechterlijke vonnis uitwijzen of er strafbare feiten zijn gepleegd en of de samenleving is benadeeld.

In onze samenleving zijn er gevallen bekend waarbij er waarschijnlijk sprake zou kunnen zijn van corruptie, maar is het onderzoek uitgebleven. In de afgelopen 15 jaren, namelijk de Regeringen Bouterse I en II en Regering Santokhi hebben vele gevallen zich voorgedaan van mogelijke corruptie die niet onderzocht zijn.

Bij corruptie zijn er altijd minimaal 2 partijen, namelijk een partij vanuit het openbaar bestuur en een partij buiten het openbaar bestuur. Uiteindelijk wordt de Staat benadeeld, de samenleving bestolen en verrijken enkelen zich. Corruptie leidt dat de samenleving wordt benadeeld, er minder middelen zijn om beleid uit te zetten voor het algemeen belang. Corruptie heeft een impact op de economie en de economie heeft belang bij de bestrijding van corruptie. Door het niet onderzoeken van mogelijke corruptiegevallen, kan de econoom onmogelijk de schade aan de samenleving bepalen op basis van feiten.

Samenvatting en conclusie

De economische koers van Suriname kan niet los worden gezien van bestuurlijke keuzes, en andersom. Dit is kenmerkend voor een land waar overheid en economie intensief met elkaar verbonden zijn, zowel in formele regels als in informele praktijk.

De scheidslijn tussen economie en bestuur is daarom flinterdun: elke beleidsmaatregel heeft economische gevolgen, en elke economische ontwikkeling dwingt tot politieke of bestuurlijke actie. Inzicht in deze verwevenheid is cruciaal voor wie Suriname's uitdagingen én kansen wil begrijpen.

Tot slot:

Economisch beleid staat nooit op zichzelf. Het is altijd een uiting van keuzes, belangen en grenzen die door het landsbestuur worden vastgesteld of beïnvloed. Daarom is het onmogelijk om economisch beleid volledig los te zien van het bestuur van een land.

Economie en bestuur zijn als twee zijden van dezelfde medaille: de een kan nauwelijks bestaan of functioneren zonder de ander. Juist deze verwevenheid maakt de scheidslijn ertussen flinterdun en soms onzichtbaar. Hierdoor zult u vaak economen horen die niet alleen de financieel-economische of sociaal-economische dynamiek analyseren, beoordelen en van commentaar voorzien, maar ook de politiek-bestuurlijke besluiten meenemen in hun analyse.

INZICHT # 63 verschijnt in de eerste week van Juli 2025